

PŘÍPADOVÁ STUDIE DOBRÉ PRAXE PRÁCE S DĚTMI OHROŽENÝMI DOMÁCÍM NÁSILÍM – KARLOVARSKÝ KRAJ

CASE STUDY OF GOOD PRACTICE IN WORKING WITH CHILDREN AT RISK OF DOMESTIC VIOLENCE – KARLOVY VARY REGION

Veronika Štenclová

Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita, Ostrava

Abstrakt

Případová studie dobré praxe v Karlovarském kraji vznikla jako dílčí část výzkumu zaměřeného na děti a domácí násilí v České republice. Karlovarský kraj patří mezi regiony s omezenou dostupností sociálních služeb a vysokou mírou sociálního vyloučení, což může ovlivňovat i možnosti pomoci dětem ohroženým domácím násilím. Cílem studie bylo popsat dobrou praxi služeb zaměřených na tuto ohroženou skupinu v kontextu specifických regionálních podmínek. Studie navazuje na výstupy z dotazníkového šetření a analýzu ohniskových skupin s experty na danou problematiku z celé ČR. Pro identifikaci a pochopení dobré praxe v kraji byla využita tematická narativní analýza dle Riesmannové (2008) se zaměřením na osm klíčových témat. Sběr dat probíhal prostřednictvím analýzy realizovaných rozhovorů, doplněné o rozbor písemných materiálů.

Klíčová slova: domácí násilí, děti, služby pro děti ohrožené domácím násilím

Abstract

The case study of good practice in the Karlovy Vary Region was conducted as a part of research focused on children and domestic violence in the Czech Republic. The Karlovy Vary Region is among the areas with limited availability of social services and a high rate of social exclusion, which may also affect the availability of assistance to children at risk of domestic violence. The aim of the study was to describe good practices of services targeted at this vulnerable group in the context of specific regional conditions. The study builds on the findings from a questionnaire survey and a focus group analysis with experts on the topic from across the Czech Republic. To identify and understand good practices in the region, thematic narrative analysis according to Riessman (2008) was used,

focusing on eight key themes. Data collection was carried out through an analysis of conducted interviews, supplemented by an examination of written materials.

Keywords: *domestic violence, children, services for children at risk of domestic violence*

1 ÚVOD

Případová studie je dílčí částí projektu „Děti a domácí násilí – výzkum potřebnosti služeb specializovaných na pomoc dětem ohroženým domácím násilím a návrh minimálních parametrů těchto služeb,“ financovaného se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci programu BETA 2. Karlovarský kraj byl jedním ze čtyř porobněji sledovaných krajů v rámci případových studií v ČR (společně s Moravskoslezským, Olomouckým a Libereckým). Tento kraj se dlouhodobě potýká mj. s nedostatkem kvalifikovaných odborníků z oblasti sociálních služeb, zdravotnictví i školství, což se citelně dotýká i odborné práce s tématem domácího násilí u dětí. Karlovarský kraj je hned po kraji Libereckém druhým nejmenším v České republice a co do počtu obyvatel se jedná o kraj nejmenší. I přes tento fakt vykazuje Karlovarsko třetí nejvyšší podíl nezaměstnaných lidí v celé ČR a dlouhodobě se řadí mezi nejzatíženější kraje z hlediska zadluženosti občanů. V kraji dochází meziročně také k nárůstu kriminality. Sociální a ekonomická nestabilita může výrazně přispívat k napětí v rodinách, což zvyšuje riziko výskytu domácího násilí, jehož svědky či oběťmi se často stávají i děti

2 TEORIE

Výzkumy ukazují, že děti vyrůstající v prostředí domácího násilí jsou vystaveny zvýšenému riziku psychických, emočních a sociálních obtíží (Ziv & Kupermintz, 2019), což může ovlivnit jejich vývoj, školní úspěšnost a budoucí vztahy (Hashemi et al., 2022; Fadli et al., 2019). Děti, které jsou svědky nebo oběťmi domácího násilí, mají vyšší pravděpodobnost, že se s násilím setkají i v dospělosti – buď jako oběti, nebo jako pachatelé. Poskytování služeb pro děti ohrožené domácím násilím je nedostatečné v České republice i v zahraničí (SKP centrum, 2018; Mellaard, Meijl, 2020). Mnohé služby na ochranu dětí mají tendenci

zaměřovat se spíše na práci s dospělými, než na práci s dětmi (Scrafford et al., 2020). Příklady dobré praxe se mohou stát inspirací pro další oblasti rozvoje.

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Případem pro představovaný výstup byl konkrétní region (Karlovarský kraj). Byly vytvořeny tři typy polostrukturovaných rozhovorů: první pro pracovníky v sociální a školské oblasti, druhý pro pracovníky justice a třetí pro pracovníky policie. Výběr participantů byl na základě expertního výběru (Marshall, C., Rossman, G. B. & Blanco, G. L., 2021). Celkem bylo realizováno 8 rozhovorů. V rámci triangulace dat byla analýza rozhovorů obohacena o zkoumání relevantních dokumentů (např. z krajského úřadu Karlovarského kraje, z řady webových stránek daných institucí jako např. Centrum dětské pomoci, Pomoc v nouzi, Fokus, Velký vůz Sever, domácí násilí.cz, Intranetu Policie ČR a jejich statistik, českého statistického úřadu, dokumentů a odkazů MPSV, publikací a webových odkazů Asociace pracovníků intervenčních center, platných zákonů atd). Tyto byly vybrány s cílem doplnit a upřesnit zjištění z rozhovorů, poskytnout širší kontext a umožnit hlubší porozumění zkoumanému tématu. K identifikaci a pochopení dobré praxe byla využita tematická narativní analýza (Riessman, 2008) se zaměřením na osm klíčových témat. Byl získán úplný přepis nahraných rozhovorů. Dále docházelo k hledání obsahu tématu dobré praxe v jednotlivých stanovených indikátorech.

4 VÝSLEDKY

Významnou službou s řadou narativních popisů případů práce s ohroženými dětmi domácím násilím se ukázala existence intervenčního centra v Sokolově. Jako jedno z mála intervenčních center v ČR se zaměřuje na práci s dětskými oběťmi domácího násilí. Mezi dobrou praxi patří například vlastní diagnostický nástroj cílený na detekci domácího násilí vyvinutý právě tímto centrem, využívání metodiky FocusBox pro práci s dětmi, zvyšující se četnost uplatňování institutu vykazání ze strany policie, nebo rozvoj multidisciplinární spolupráce mezi odborníky. Spolupráce mezi jednotlivými subjekty (policie, soudy, OSPOD, intervenční centra atp.) se liší mezi okresy. V rozhovorech byly patrné rozdíly týkající se převážně pokrytí služeb v daných oblastech působnosti institucí

(např. Karlovy Vary, Sokolov, Cheb, Aš). Také zkušenosti byly značně rozdílné, a to zejména kvůli odlišným organizacím, způsobům práce či nastavených cílů.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Intervenční centrum v Karlovarském kraji hraje zásadní roli v podpoře a ochraně dětí vystavených domácímu násilí. Většina IC má věkovou hranici od cca 15/16 let, a proto záchranná síť pro menší děti ohrožené DN není tak zajištěná (i vzhledem k vyčerpání jediného, poměrně nově otevřeného krizového centra a ZDVOPU). Jistým omezením je však chybějící pobočka Bílého kruhu bezpečí, což může ztěžovat dostupnost okamžité pomoci obětem, včetně nezletilých. Výzkum ukazuje, že pro zajištění adekvátní pomoci dětem ohroženým domácím násilím je nutné posílit kapacity odborných služeb, zvýšit dostupnost psychologické a terapeutické péče a zajistit lepší financování sociálních služeb. Zlepšení mezioborové spolupráce, rozvoj preventivních programů ve školách a podpora specializovaných zařízení by mohly významně přispět k systémové změně a lepší ochraně dětí v tomto regionu. Výsledky odpovídají mezinárodním poznatkům o potřebě multidisciplinárních přístupů (Nadace Sirius, 2024).

PODĚKOVÁNÍ

Naše poděkování patří především všem participantům, kteří se zapojili do výzkumu. Děkujeme také Technologické agentuře ČR a MPSV za poskytnutí grantu, který umožnil výzkum realizovat.

6 LITERATURA

Fadli, R., Alizamar, A., Afdal, A., & Ifdil, I. (2019). Psychological well being youth inventory for domestic violence victims : rasch model analysis. *Couns-Edu/ the International Journal of Counseling and Education*, 4(2), 69–77.
<https://doi.org/10.23916/0020190421620>

- Hashemi, L., Fanslow, J., Gulliver, P., & McIntosh, T. (2022). Intergenerational impact of violence exposure: emotional-behavioural and school difficulties in children aged 5–17. *Frontiers in Psychiatry*, 12.
<https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.771834>
- Marshall, C., Rossman, G. B., & Blanco, G. L. (2021). *Designing qualitative research* (7th ed.). SAGE Publications.
- Mellaard, A., & Meijl, T. van. (2020). *Domestic violence policies in the Netherlands: A regime of deficiency*. *Anthropological Theory*, 146349962095885.
<https://doi.org/10.1177/1463499620958857>
- Riessman, C. K. (2008). *Narrative methods for the human sciences*. SAGE Publications.
- Scrafford, K., Miller-Graff, L., Umunyana, A., Schwartz, L., & Howell, K. (2020). “i did it to save my children”: parenting strengths and fears of women exposed to intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(9–10), NP7775–NP7802. <https://doi.org/10.1177/0886260520969231>
- SKP Centrum. (2018). *Analýza systému péče o ohrožené děti a rodiny na území města Pardubice*.
- Ziv, Y. and Kupermintz, H. (2019). The effects of exposure to political and domestic violence on preschool children and their mothers. *International Journal of Psychology*, 56(1), 12–21. <https://doi.org/10.1002/ijop.12608>